

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ภาพหนึ่งภาพสื่อความหมายได้ดีกว่าคำพูดนับพันคำ (A Picture says more than thousand word) เป็นประโยคที่แสดงคุณลักษณะอันโดดเด่นของภาพถ่ายได้อย่างชัดเจน เนื่องจากภาพถ่ายสามารถสื่อความหมายได้อย่างมากมาย ทั้งยังให้อารมณ์ และความรู้สึกที่ละเอียดอ่อนกว่าการบรรยายด้วยตัวอักษร ภาพถ่ายจึงเป็นสื่อที่ทุกคนเห็นแล้วเข้าใจ เป็นสื่อภาษาสากล เป็นกระบอกแห่งชีวิต และทำหน้าที่บอกข่าวสารข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

“ภาพข่าว” นับเป็นภาพถ่ายประเภทหนึ่งที่ถูกนำเสนอในงานสื่อสารมวลชนประเภทสื่อสิ่งพิมพ์ โดยเฉพาะหนังสือพิมพ์ที่นอกจากจะมีการรายงานข่าวสารด้วยเนื้อหาข่าวแล้ว ยังมีการรายงานด้วยภาพข่าวประกอบกันไป เนื่องจากภาพข่าวจะประหยัดเนื้อที่ในการเสนอข่าวสารที่ไม่ละเอียดซับซ้อน สามารถสื่อสารให้ผู้อ่านทราบถึงเหตุการณ์หรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นด้วยภาพและคำบรรยายเพียงไม่กี่บรรทัด ทั้งยังสามารถอธิบาย สร้างความเข้าใจ ให้รายละเอียดของสิ่งต่างๆ ที่ไม่สามารถบรรยายเป็นตัวหนังสือได้เป็นอย่างดี และเป็นเสมือนบันทึกทางประวัติศาสตร์ที่สะท้อนความเป็นไปของเหตุการณ์ในแต่ละยุคแต่ละสังคม ซึ่งสามารถบอกกล่าวผู้คนในยุคต่อมาได้ว่ามีอะไรเกิดขึ้นมาบ้างในอดีตที่ผ่านมา

การนำเสนอภาพข่าวในหนังสือพิมพ์นั้น เป็นผลมาจากการตัดสินใจของบุคคลหลายฝ่าย ในกองบรรณาธิการหนังสือพิมพ์ฉบับนั้น ๆ ได้แก่ ช่างภาพ บรรณาธิการภาพ บรรณาธิการข่าว หัวหน้าข่าว หรือบุคคลที่มีอำนาจในการคัดเลือกภาพข่าวคนอื่นๆ โดยบุคคลเหล่านี้จะต้องทำหน้าที่เสมือน “นายประตูข่าวสาร” (Gatekeeper) ที่จะคอยปิด-เปิดให้ข่าวสารหรือภาพข่าวไปสู่ผู้อ่าน โดยภาพข่าวชิ้นนั้น จะถูกกลั่นกรอง และนำมาคัดเลือกอย่างมีระบบและหลักเกณฑ์ (เบญจวรรณ นรสิงห์, 2539)

ช่างภาพหนังสือพิมพ์ นับเป็นนายประตูข่าวสารด่านแรกที่สำคัญ เนื่องจากเป็น “ผู้เปิดประตูข่าวสาร” ด้วยการถ่ายทอดสารออกมาเป็นภาพข่าวอย่างมีระบบและหลักเกณฑ์ ก่อนจะส่งไปยังบรรณาธิการหรือหัวหน้าข่าวที่ถือเป็นนายประตูข่าวสารด่านที่สอง ให้กลั่นกรองข่าวสารโดยการคัดเลือกภาพข่าวต่อไป ซึ่งแม้ผู้คัดเลือกภาพข่าว จะมีความสามารถในการคัดเลือกเพียงใด

ก็ตาม แต่ถ้าภาพข่าวที่ช่างภาพถ่ายมานั้นไม่มีคุณสมบัติของภาพข่าวที่ดีพอ ทั้งในด้านกายภาพ เช่น ความคมชัด การจัดองค์ประกอบ การเลือกมุมกล้อง และคุณสมบัติทางวารสารศาสตร์ ซึ่งได้แก่ คุณค่าข่าว (Newsworthiness) การคัดเลือกภาพนั้นก็จะได้ภาพข่าวที่มีคุณสมบัติที่ดีตามต้องการ จึงเห็นได้ว่า การทำหน้าที่นายประตู่ข่าวสารของช่างภาพนั้นมีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าการทำหน้าที่ใด ๆ ในการสร้างสรรค์งานหนังสือพิมพ์

อดีตประธานาธิบดีแห่งสหรัฐอเมริกา "ไดวิท ดี. ไอเซนฮาวร์" (Dwight D. Eisenhower) ได้เขียนคติพจน์ระบุความสำคัญของช่างภาพวารสารให้แก่วงการถ่ายภาพวารสาร ซึ่งได้ลงตีพิมพ์ในหนังสือ PHOTOJOURNALISM ของ Arthur Rothstein ช่างภาพวารสารที่มีชื่อเสียงก้องโลก ซึ่งเป็นผู้อำนวยการฝ่ายเทคนิคของนิตยสาร LOOK ฉบับเมื่อ ค.ศ. 1956 ไว้ว่า(สนั่น ปัทมะทิน, 2516)

"ช่างภาพวารสาร(หรือผู้สื่อข่าวด้วยกล้องถ่ายรูป) มีส่วนอย่างสำคัญในการช่วยทำให้ประชาชนชาติต่างๆทั่วโลก เข้าใจซึ่งกันและกันได้เป็นอย่างดียิ่งกว่าเดิม การเสนอข่าวด้วยภาพเป็นสื่อสากลอย่างแท้จริงของทุกภาษา ซึ่งในปัจจุบันจะขาดเสียมิได้ ในเมื่อประชาชนตามส่วนต่างๆของโลกเป็นจำนวนไม่น้อยกำลังได้รับความกดดันและถูกกลืนรอนเสรีภาพของตนต่อไป"

กล่าวได้ว่า ช่างภาพหนังสือพิมพ์มีความสำคัญต่อการใช้ชีวิตแทบทุกด้านของมนุษย์ ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ศาสนา หรือการศึกษา เพราะภาพข่าวที่ปรากฏสู่สายตาประชาชนนั้น สามารถให้คุณให้โทษ หรือเป็นเครื่องมือในการสร้างสิ่งที่ดีและไม่ดี ได้ในเวลาเดียวกัน บุคคลกลุ่มนี้จึงถูกสังคมยกย่องให้มีฐานะเป็น "ฐานันดรที่ 4 " ผู้ที่ต้องใช้พลังความสามารถและเสรีภาพที่สังคมมอบให้อย่างชาญฉลาด ซื่อสัตย์ และมีคุณธรรม เพื่อประโยชน์แก่ประชาชนผู้เป็นเจ้าของเสรีภาพนั้น

ช่างภาพหนังสือพิมพ์จึงมีบทบาทหน้าที่ที่สำคัญหลายประการ ดังที่ สนั่น ปัทมะทิน (2516) สรุปไว้ดังนี้

1. เป็นผู้สังเกตการณ์ คอยสังเกตความเคลื่อนไหวของคนและเหตุการณ์ แล้วรายงานเรื่องที่เกิดขึ้นเป็นภาพถ่าย
2. ผู้แปลความหมาย ของข้อเท็จจริงและเรื่องราวที่เกิดขึ้น โดยเขียนรายงานด้วยกล้องถ่ายภาพ
3. ผู้สื่อสารที่ช้าของ โดยถ่ายทอดมโนภาพของตนลงเป็นภาพถ่ายในวารสาร

นอกจากบทบาทหน้าที่อันสำคัญดังกล่าวแล้ว ช่างภาพหนังสือพิมพ์ยังจัดว่าเป็นผู้หนึ่งที่ทำหน้าที่ *จัดวางระชาวสาร* (Agenda Setting) โดยนำเสนอภาพข่าวต่างๆในหน้าหนังสือพิมพ์ในแต่ละวัน ซึ่งมีส่วนอย่างมากในการกระตุ้นให้ประชาชนในสังคมมีการตื่นตัวในการรับรู้ข่าวหรือเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น จนกระทั่งอาจนำมาเป็นประเด็นสำคัญในการสนทนา พูดคุย หรือถกเถียงกันในแต่ละวันได้ เนื่องจากภาพข่าวในหนังสือพิมพ์นั้นสามารถสร้างผลกระทบทั้งในด้านดีและไม่ดีต่อผู้อ่านและคนในสังคมได้อย่างมหาศาล

หากแต่ภาพข่าวที่ปรากฏบนหน้าหนังสือพิมพ์ในปัจจุบันจำนวนไม่น้อย มักนำเสนอออกมาในลักษณะที่ถูกกล่าวขวัญถึงในแง่ลบ โดยเฉพาะภาพข่าวในหนังสือพิมพ์รายวัน จะถูกกล่าวถึงความหมิ่นเหม่ต่อปัญหาทางจริยธรรม ทั้งในเรื่องการละเมิดสิทธิส่วนบุคคลของผู้ตกเป็นข่าวหรือแหล่งข่าว การเหยียดหยามศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเหยื่อข่าว จนอาจเรียกได้ว่าเป็นการไร้มนุษยธรรม ภาพโป๊เปลือยลามกอนาจาร ภาพการใช้ความรุนแรง ภาพที่อาจส่งผลกระทบต่อเนื้อต่อครอบครัว ญาติพี่น้องและประชาชนที่ได้เห็นภาพนั้น รวมทั้งอาจเกิดปัญหาการลอกเลียนแบบจากภาพข่าวที่ได้เห็นในหนังสือพิมพ์

ดังเช่นภาพข่าวหน้าหนึ่งที่ปรากฏให้เห็นอยู่แทบทุกวัน อย่างภาพการถูกข่มขืนที่เหยื่อผู้เคราะห์ร้ายมักตกเป็นเหยื่อซ้ำซ้อนของช่างภาพ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่าหมิ่นเหม่ต่อการเหยียดหยามศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของเหยื่อข่าว หมิ่นเหม่ต่อความมีมนุษยธรรม โดยการถ่ายภาพนั้นมักถ่ายให้เห็นใบหน้าและร่างกายของผู้เคราะห์ร้าย ที่อยู่ในสภาพไม่เหมาะสมและไม่น่าดู ภาพการฆ่าตัวตายที่แสดงให้เห็นขั้นตอนอย่างชัดเจน ก็เป็นปัญหาทางจริยธรรมที่ปรากฏให้เห็นบ่อยครั้งในปัจจุบัน ภาพเช่นนี้อาจทำให้ผู้ที่กำลังคิดจะฆ่าตัวตาย ได้เห็นภาพเหล่านี้แล้วคิดว่าวิธีการอย่างภาพข่าวเหล่านี้เป็นวิธีการที่ดีและน่าเลียนแบบ นอกจากปัญหาดังกล่าว ภาพข่าวต่างๆยังอาจส่งผลกระทบต่อคนในครอบครัว และญาติพี่น้องของผู้ตกเป็นข่าว รวมทั้งคนในสังคมที่ได้เห็นภาพเหล่านี้ด้วย

ภาพข่าวจะออกมาในลักษณะหมิ่นเหม่ต่อปัญหาทางจริยธรรมหรือไม่นั้น จึงขึ้นอยู่กับการตัดสินใจเลือกถ่ายภาพของช่างภาพเป็นสำคัญ ซึ่ง Wright (1990 : 138 cited in Black , Steele and Barney, 1995 : 168) ได้กล่าวถึงความสำคัญในเรื่องนี้ไว้ว่า

ช่างภาพมีกล้องที่สร้างการโกหกได้อย่างมาก สามารถหลอกคนอื่นได้ด้วยการเลือกบางส่วนของภาพเพื่อนำเสนอ สิ่งทั้งหมดที่ผู้ชมภาพได้เห็นคือ สิ่งที่ช่างภาพต้องการให้เราเห็น ภาพถ่ายคือความลับของความลับ มันมีอะไรมากกว่าที่มันบอกเรา และเรารู้้น้อยกว่าที่มันมี เนื่องจากทั้งหลายทั้งปวงขึ้นอยู่กับทางเลือกตัดสินใจของช่างภาพนั่นเอง

ทั้งนี้ ปรีชา โพธิ์เล็ก (สัมภาษณ์, 27 มกราคม 2542) หัวหน้าช่างภาพ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ผู้คร่ำหวอดในวงการถ่ายภาพข่าวมานานกว่า 20 ปี กล่าวอีกด้านหนึ่งของประเด็นนี้ว่า การตัดสินใจถ่ายภาพของช่างภาพ เป็นการตัดสินใจปฏิบัติตามที่เสนอข่าวสารสู่ประชาชน ซึ่งการตัดสินใจนั้น ขึ้นอยู่กับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วแต่กรณี ช่างภาพเป็นงานที่มีอะไรเกิดขึ้นก็ต้องถ่ายภาพเอาไว้ก่อน และโดยภาพรวมตนมองว่าช่างภาพในปัจจุบันส่วนใหญ่ทำหน้าที่ได้อย่างเหมาะสม

การตัดสินใจของสื่อมวลชนจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจศึกษา เนื่องจากจะแสดงให้เห็นถึงพื้นฐานทางความคิดด้านต่างๆ ที่มีอยู่ ทั้งในทางบวกและทางลบ ซึ่งช่างภาพก็ถือเป็นสื่อมวลชนจำพวกหนึ่งที่ต้องใช้การตัดสินใจในการถ่ายทอดข่าวสารด้วยภาพข่าวอยู่เสมอ และแม้ว่าหนังสือพิมพ์รายวันจะมีข้อจำกัดในการปฏิบัติงานคือต้องแข่งกับเวลาที่มีอยู่จำกัดในแต่ละวัน ทำให้บ่อยครั้งต้องรีบถ่ายภาพนั้นโดยไม่ได้คำนึงถึงสิ่งอื่นใดนอกจากการทำหน้าที่ให้ได้ภาพข่าวออกมา แต่ในแง่หลักการของนักหนังสือพิมพ์แล้ว ต้องคำนึงถึงผลกระทบที่อาจเกิดจากการตัดสินใจนำเสนอข่าวสารหรือภาพข่าวนั้นด้วย ซึ่งการตัดสินใจถ่ายภาพที่ตื้นนั้น ควรอยู่บนพื้นฐานทางจริยธรรม เป็นการตัดสินใจเชิงจริยธรรมที่ช่างภาพควรยึดถือปฏิบัติ เพราะนั่นหมายถึงส่วนหนึ่งของการเป็น "คนไทยที่มีคุณภาพ" และเป็นผู้ประกอบการวิชาชีพอย่างมีคุณภาพ ดังระบุไว้ในแผนพัฒนาประเทศ ฉบับที่ 8 พ.ศ. 2540 ที่กล่าวไว้ว่า (ดวงเดือน พันธุมนาวิน และคณะ, 2540 : 1-2)

จุดมุ่งหมายประการเดียวของแผนพัฒนาประเทศฉบับนี้คือ การพัฒนาคุณภาพเชิงมนุษย์ของประชาชนคนไทย ซึ่งมีได้อยู่ที่การมีความรู้และทักษะในการประกอบอาชีพต่างๆ แต่เพียงอย่างเดียว หากอยู่ที่การนำความรู้และทักษะที่ได้ร่ำเรียนและฝึกฝนมานั้น มาใช้ให้เกิดประโยชน์มากกว่าเกิดโทษ ทั้งต่อตนเองและต่อส่วนร่วม ดังนั้นการพัฒนาคุณภาพเชิงมนุษย์จึงต้องพัฒนาคนให้เป็นคนดี มีจริยธรรมสูง รู้จักนำเอาความรู้ความชำนาญของตนไปใช้ให้เกิดความเจริญแก่สังคม

ช่างภาพหนังสือพิมพ์ในฐานะผู้ส่งสารสู่คนในสังคม จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีจริยธรรมในการปฏิบัติหน้าที่สื่อมวลชน ดังหลักการทางจริยธรรมที่แบ่งออกเป็น 2 ส่วน (ศึกษาธิการ, กระทรวง. กรมวิชาการ กองวิจัยทางการศึกษา, 2524 : 3-4) ดังนี้

1. **ค่านิยมจริยธรรม (Moral Value)** เป็นส่วนที่เป็นลักษณะจิต (Trait) ที่สังเกตเห็นไม่ได้โดยตรง มีลักษณะเป็นความเชื่อ ความเห็นคุณค่า ความพอใจเต็มใจที่จะปรารถนายึดถือ (Commitment) นำหลักจริยธรรมต่างๆ เข้าไว้ในลักษณะนิสัยและบุคลิกภาพของตนเอง ค่านิยมนี้จะมีอิทธิพลเป็นแรงจูงใจให้บุคคลมีความโน้มเอียงที่จะประพฤติปฏิบัติถูกต้องดีงาม สอดคล้องกับค่านิยมที่ตนเองยึดถือ

2. **พฤติกรรมจริยธรรม (Moral Conduct)** เป็นส่วนที่เป็นมาตรฐานของความประพฤติปฏิบัติที่สังคมต้องการ การกระทำใด ๆ ของบุคคล ถ้าสอดคล้องกับมาตรฐานของการประพฤติถูกต้องดีงาม ก็จัดว่าบุคคลนั้นมีพฤติกรรมจริยธรรมหรือมีจริยธรรม

โดยปกติแล้วเป็นการยากที่จะหยั่งรู้วัดได้ถึงจิตใจภายในบุคคลว่ามีลักษณะนิสัยในค่านิยมจริยธรรมต่าง ๆ สูงต่ำเพียงใด การจะรู้ระดับค่านิยมในจิตใจของบุคคลจำเป็นต้องอาศัยการอนุมาน (Infer) จากพฤติกรรมที่บุคคลนั้นปฏิบัติ ในการปฏิบัติหน้าที่ถ่ายภาพข่าวของช่างภาพก็เช่นเดียวกัน การจะวัดว่าช่างภาพมีจริยธรรมหรือไม่ เพียงใด คงต้องพิจารณาจากการตัดสินใจถ่ายภาพที่ออกมาเป็นภาพข่าวบนหน้าหนังสือพิมพ์ ซึ่งเท่าที่ผ่านมามักเป็นไปในลักษณะหมิ่นเหม่ต่อปัญหาทางจริยธรรม ดังที่ ดิสทัต โจนะลักษณ์ (2541) กล่าวว่า *จริยธรรมเป็นเรื่องที่ต้องพัฒนาในระดับพื้นฐานที่สุด คือตั้งแต่วิถีคิดและกระบวนการทำข่าว ทำอย่างไรจะให้นักหนังสือพิมพ์ตื่นตัวต่อประเด็นที่เป็นปัญหาต่อสังคมต่อจริยธรรม ต้องถามตัวเองและถกเถียงกันอยู่ตลอดเวลาในการทำงาน*

จริยธรรมของช่างภาพจะเกิดขึ้นได้นั้น ส่วนสำคัญส่วนหนึ่งต้องมาจากการมี "จิตสำนึกที่ดี" ซึ่งในทางวารสารศาสตร์คือ การมีความรู้ ความเข้าใจ ความรู้สึกหรือความคิดเห็นในเชิงบวก และการกระทำหรือปฏิบัติตนที่สอดคล้องกับวิชาชีพนักหนังสือพิมพ์ ช่างภาพจะมีจิตสำนึกทางวารสารศาสตร์มากน้อยเพียงใด เป็นคำถามที่อาจไม่ยากนักในการหาคำตอบ หากแต่ในคำตอบนั้น มักมีคำถามมากมายอยู่ข้างใน ทั้งนี้เพราะจิตสำนึกเป็นสิ่งที่ละเอียดอ่อน และมีความเป็นนามธรรมสูง

บุญเลิศ ช่างใหญ่ (2539 : 228) สะท้อนแง่มุมหนึ่งเกี่ยวกับจิตสำนึกของช่างภาพไว้ว่า

ช่างภาพที่รับผลประโยชน์ รับของขวัญ รับเงินใต้โต๊ะ เป็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน ไปจากช่างภาพอาชีพที่ซื่อสัตย์ ยังไม่อาจประมาณการได้ว่าช่างภาพที่ดีมีมากหรือน้อยกว่าช่างภาพที่ไม่ดี สาเหตุที่ช่างภาพจำนวนหนึ่งรับของขวัญเพราะโรงพิมพ์บางสำนักไม่สามารถจ่ายเงินเดือนให้กับ

ช่างภาพอย่างเพียงพอกับสภาพความเป็นอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนั้น ช่างภาพหลายคนเดินเข้ามาสู่วงการช่างภาพอย่าง "ไม่มีจิตสำนึกในการทำงาน" อันมีเกียรตินี้ พวกเขาหวังเพียงแต่ว่าจะได้เข้ามาทำมาหากิน เข้ามากอบโกยให้กับตัวเอง ในขณะที่เจ้าของหนังสือพิมพ์และหัวหน้าข่าว หัวหน้าช่างภาพ ก็ได้ควบคุมดูแลและตอกย้ำให้เข้าใจถึงความสุจริตต่อวิชาชีพ

ด้าน เรื่องชัย ทรัพย์ธีรินทร์ (2524 อ้างถึงใน ศันสนีย์ ชุมชุมมณี , 2533 : 2) ยังได้กล่าวเกี่ยวกับสำนึกของนักหนังสือพิมพ์ไว้ว่า

การที่จะออกไปเป็นนักหนังสือพิมพ์นั้น มิได้หมายความว่ามีความรู้กว้างขวางแล้วจะเป็นนักหนังสือพิมพ์ได้ ประการสำคัญที่สุดคือ นักหนังสือพิมพ์จะต้องมีสำนึก หรือที่เรียกว่า วิญญาณนักหนังสือพิมพ์

ปัญหาจึงอยู่ที่มาตรฐานทางวิชาชีพของช่างภาพหนังสือพิมพ์เหล่านี้ในปัจจุบันเป็นเช่นไร เมื่อการเป็นสื่อมวลชนในประเทศไทยไม่มีการสอบ "ใบอนุญาตประกอบวิชาชีพ" เหมือนดังวิชาชีพอื่น เช่น แพทย์ วิศวกร ทนายความ เป็นต้น ทำให้ไม่มีหน่วยงานที่คอยกำกับและดูแลมาตรฐานทางวิชาชีพ ซึ่ง ประเวศ วะสี (อ้างถึงใน บุญรักษ์ บุญยะเขตมาลา, 2537 : 18) กล่าวถึงเรื่องนี้ไว้ว่า

ในเรื่องที่เกี่ยวกับชีวิต เช่น การแพทย์ มีสถาบันพัฒนาวิชาชีพ มีแพทย์สภาที่คอยกำหนดมาตรฐาน ผดุงศักดิ์ศรี ตลอดจนกำกับดูแลตามกฎหมาย นั่นเป็นเรื่องทางกาย แต่สื่อมวลชนที่เป็น "อุตสาหกรรมจิตสำนึก" ซึ่งมีผลกระทบต่อชีวิตและสังคมมากกว่า เรากลับเกือบไม่เห็นสถาบันที่จะกำหนดมาตรฐาน ผดุงเกียรติ และคุ้มครองผู้บริโภค

นอกจากช่างภาพหนังสือพิมพ์จะไร้สถาบันที่คอยกำหนดและกำกับดูแลมาตรฐานทางวิชาชีพแล้ว ในประเทศไทยยังไม่มี การเรียนการสอนด้านการถ่ายภาพวารสารศาสตร์ (Photojournalism) โดยตรง เหมือนดังในหลายประเทศของโลก เช่นที่ University of Missouri-Columbia ในประเทศสหรัฐอเมริกา มีการเรียนการสอนสาขาวิชา Photojournalism Model ถึงระดับปริญญาโท แต่ในประเทศไทยมักเป็นแค่วิชาเรียนวิชาเดียวเพียง 3 หน่วยกิต ของการเรียนด้านนิเทศศาสตร์หรือวารสารศาสตร์เท่านั้น และจากข้อมูลเบื้องต้นชี้ให้เห็นว่า มีบุคลากรด้านนี้น้อยคนที่เรียนจบสาขาวิชานี้มาโดยตรง มักจบด้านอาชีวศึกษา โสวัตศึกษาศึกษา หรือเทคโนโลยีการศึกษา เป็นส่วนใหญ่

กล่าวได้ว่า ในประเทศไทยไม่มีการเตรียมความพร้อมแก่นักวิชาการทางด้านนี้อย่างจริงจัง ดังที่ บารุงสุข สีหอำไพ (2515: 24) เคยกล่าวไว้ว่า ..เพื่อเป็นการเตรียมผู้ที่จะเข้าศึกษาด้านสื่อสารมวลชนได้เข้าใจลักษณะของวิชาที่เรียน ควรจะมีการเปิดอบรมนักเรียนในชั้นมัธยม เช่น High School เป็นประจำแก่โรงเรียนต่างๆ... หากแต่มิได้มีการปฏิบัติดังกล่าวเลย แม้เวลาจะล่วงเลยมาร่วมสามสิบปีแล้วก็ตาม นอกจากนี้การเรียนการสอนก็ไม่ได้ปลูกฝังจิตสำนึกและจริยธรรมทางวิชาชีพเท่าที่ควร โดย คนข่าวอิสระ (2540:100) กล่าวไว้ว่า สถาบันที่เกี่ยวข้องกับวิชาชีพมีจำนวนเท่าไรนับไม่ถ้วน บ้างรับทุนจากเมืองนอกมาสอน และพัฒนาหนังสือพิมพ์ แต่หาได้พัฒนาจิตสำนึกและจริยธรรมไม่

จึงเป็นที่น่าสนใจศึกษาว่า สื่อมวลชนที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นช่างภาพหนังสือพิมพ์ในประเทศไทย จะมีมาตรฐานและคุณภาพเป็นเช่นไร รวมทั้งจะมีระดับจิตสำนึกทางวารสารศาสตร์มากน้อยเพียงใด และมีการตัดสินใจปฏิบัติหน้าที่ถ่ายภาพ โดยใช้พื้นฐานหรือหลักเกณฑ์อะไรมาเป็นตัวตัดสิน

ช่างภาพหนังสือพิมพ์ มีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นผู้ส่งสารด้วยภาพข่าวในหนังสือพิมพ์ หากแต่การศึกษา ค้นคว้า หรือวิจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้ส่งสารที่เป็นช่างภาพในองค์กรหนังสือพิมพ์รายวัน ยังไม่มีปรากฏให้เห็น นักวิจัยส่วนใหญ่มุ่งสนใจศึกษาเกี่ยวกับผู้ส่งสารที่เป็นผู้สื่อข่าว หัวหน้าข่าว และบรรณาธิการข่าว ทั้งที่ช่างภาพก็ถือเป็นนายประตู่ข่าวสารที่สำคัญคนหนึ่งของสื่อหนังสือพิมพ์รายวัน

การศึกษาเกี่ยวกับ ช่างภาพในองค์กรหนังสือพิมพ์รายวัน ในประเด็นที่เกี่ยวกับพื้นฐานทางวิชาชีพ ระดับจิตสำนึกทางวารสารศาสตร์ และการตัดสินใจถ่ายภาพข่าวในเชิงจริยธรรม จะทำให้ทราบถึงมาตรฐานทางวิชาชีพวารสารศาสตร์ของช่างภาพในปัจจุบันว่ามีคุณภาพเพียงใด อันจะนำไปสู่มาตรฐานวิชาชีพสื่อมวลชน มาตรฐานของภาพข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ และมาตรฐานของสื่อหนังสือพิมพ์รายวันในบ้านเราต่อไป

ปัญหาคำวิจัย

1. พื้นฐานทางวิชาชีพของช่างภาพในองค์กรหนังสือพิมพ์รายวัน เป็นอย่างไร
2. ช่างภาพมีจิตสำนึกเชิงวารสารศาสตร์ มากน้อยเพียงไร
3. ช่างภาพมีการตัดสินใจถ่ายภาพที่มีลักษณะเป็นปัญหาทางจริยธรรม อย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อทราบพื้นฐานทางวิชาชีพของช่างภาพในองค์กรหนังสือพิมพ์รายวัน
2. เพื่อทราบระดับจิตสำนึกทางวารสารศาสตร์ของช่างภาพ
3. เพื่อทราบการตัดสินใจถ่ายภาพข่าวของช่างภาพ ในลักษณะที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดทางจริยธรรมวิชาชีพหนังสือพิมพ์

สมมติฐานการวิจัย

1. ช่างภาพที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ประเภทหนังสือพิมพ์ที่สังกัด ลักษณะการเป็นช่างภาพ และความผูกพันกับศาสนา ที่ต่างกัน มีระดับจิตสำนึกทางวารสารศาสตร์ แตกต่างกัน
2. ช่างภาพที่มีพื้นฐานทางวิชาชีพในด้านความรู้การถ่ายภาพ ความรู้วารสารศาสตร์ การฝึกอบรม และประสบการณ์ทางวิชาชีพ ที่ต่างกัน มีระดับจิตสำนึกทางวารสารศาสตร์ แตกต่างกัน
3. ช่างภาพที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ประเภทหนังสือพิมพ์ที่สังกัด ลักษณะการเป็นช่างภาพ และความผูกพันกับศาสนา ที่ต่างกัน มีการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาทางจริยธรรม แตกต่างกัน
4. ช่างภาพที่มีพื้นฐานทางวิชาชีพในด้านความรู้การถ่ายภาพ ความรู้วารสารศาสตร์ การฝึกอบรม และประสบการณ์ทางวิชาชีพ ที่ต่างกัน มีการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาทางจริยธรรม แตกต่างกัน
5. ช่างภาพที่มีระดับจิตสำนึกทางวารสารศาสตร์ ที่ต่างกัน มีการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาทางจริยธรรม แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มุ่งศึกษาช่างภาพที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ประเภทหนังสือพิมพ์ที่สังกัด ลักษณะการเป็นช่างภาพ ความผูกพันกับศาสนา รวมทั้งพื้นฐานทางวิชาชีพด้านความรู้การถ่ายภาพ ความรู้ทางวารสารศาสตร์ การฝึกอบรม และประสบการณ์ทางวิชาชีพที่แตกต่างกัน ว่ามีผลทำให้ ระดับจิตสำนึกทางวารสารศาสตร์ และการตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาทางจริยธรรมของช่างภาพในองค์กรหนังสือพิมพ์รายวันต่างกันหรือไม่ และศึกษาว่าระดับจิตสำนึกทางวารสารศาสตร์ที่ต่างกัน มีผลทำให้การตัดสินใจเชิงจริยธรรมของช่างภาพ แตกต่างกันหรือไม่

การศึกษาครั้งนี้ จะศึกษาเฉพาะช่างภาพที่มีหน้าที่ถ่ายภาพข่าว และผู้สื่อข่าวที่ทำหน้าที่ถ่ายภาพข่าวเป็นหลัก ในองค์กรหนังสือพิมพ์รายวัน เนื่องจากในปัจจุบัน หนังสือพิมพ์เป็นสื่อมวลชนที่มีเสรีภาพสูงที่สุดในการนำเสนอข่าวสาร ช่างภาพจึงสามารถตัดสินใจได้อย่างอิสระ เป็นผลทำให้สามารถวัดระดับจิตสำนึกทางวารสารศาสตร์ และแนวทางการตัดสินใจถ่ายภาพข่าวได้โดยไม่มีอิทธิพลภายนอกเกี่ยวข้องมากนัก

นอกจากนั้นการทำงานของหนังสือพิมพ์รายวันเป็นงานที่มีความกดดันสูง ต้องแข่งกับเส้นตายการส่งภาพข่าวทุกวัน และจากเนื้อหาที่ประกอบด้วยข่าวและภาพข่าวที่หลากหลายประเภท ทำให้ช่างภาพซึ่งเป็นผู้นำเสนอข่าวสารด้วยภาพ ก็จำเป็นต้องทำหน้าที่อย่างหลากหลายตามประเภทข่าวด้วยเช่นกัน ช่างภาพแทบทุกคนในองค์กรหนังสือพิมพ์จะต้องถ่ายภาพข่าวได้ในทุกประเภทข่าวตามที่ได้รับมอบหมายในแต่ละวัน จึงมักไม่มีการแบ่งประเภทช่างภาพตามประเภทข่าวอย่างชัดเจน โดยการวิจัยครั้งนี้จะทำการศึกษาช่างภาพขององค์กรหนังสือพิมพ์รายวัน ที่ยังวางจำหน่ายอยู่ เฉพาะในกรุงเทพมหานคร จำนวน 13 แห่ง ได้แก่ ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด Bangkok Post The Nation กรุงเทพธุรกิจ ผู้จัดการรายวัน วิทยักรรายวัน แนวหน้า บ้านเมือง ไทยโพสต์ มติชน และสยามรัฐ

นิยามศัพท์

พื้นฐานทางวิชาชีพ หมายถึง ความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ที่มีอยู่ของช่างภาพ ทั้งในด้านความรู้ในการถ่ายภาพ ความรู้ทางวารสารศาสตร์ การฝึกอบรม และประสบการณ์ทางวิชาชีพวารสารศาสตร์

จิตสำนึกทางวารสารศาสตร์ หมายถึง สภาวะที่ช่างภาพมีความคิดเห็นหรือความรู้สึกในทางบวกต่อวิชาชีพนักวารสารศาสตร์ ในด้านเสรีภาพ ความเป็นกลาง บทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบของนักหนังสือพิมพ์ ซึ่งพิจารณาจากค่าคะแนนเฉลี่ยรวมของแบบสอบถาม โดยแบ่งจิตสำนึกทางวารสารศาสตร์ ออกเป็น 5 ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และ ไม่มีจิตสำนึก ตามลำดับ

การตัดสินใจเชิงจริยธรรม หมายถึง การตัดสินใจถ่ายภาพข่าวของช่างภาพ จากสถานการณ์ที่มีลักษณะเป็นปัญหาทางจริยธรรม ในด้านการละเมิดสิทธิส่วนบุคคล เหยียดหยามศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความมีมนุษยธรรม ความรุนแรง และการตกเป็นเหยื่อซ้ำซ้อน โดยมีแนวคิด

กล่องของพอตเตอร์ (Potter Box) ด้านค่านิยมทางสังคม หลักการทางจริยธรรมเชิงวารสารศาสตร์ และการเลือกภักดี รวมทั้งการอิงคุณค่าข่าว เป็นกรอบในการตัดสินใจ

ปัจจัยส่วนบุคคล หมายถึง เพศ อายุ ระดับการศึกษา รายได้ต่อเดือน ประเภทหนังสือพิมพ์ที่สังกัด ลักษณะการเป็นช่างภาพ และความผูกพันกับศาสนา ของช่างภาพหนังสือพิมพ์

ช่างภาพ หมายถึง ผู้ที่มีหน้าที่ถ่ายภาพข่าวเพื่อลงตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์รายวัน โดยอาจทำหน้าที่เป็นผู้สื่อข่าวไปในขณะเดียวกันก็ได้ แต่ต้องมีหน้าที่ถ่ายภาพเป็นหลักด้วย

ลักษณะการเป็นช่างภาพ หมายถึง ลักษณะการปฏิบัติหน้าที่ของช่างภาพ ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. ช่างภาพที่มีหน้าที่ถ่ายภาพข่าวเป็นหลักเพียงอย่างเดียว ไม่ต้องเขียนเนื้อหาข่าว
2. ช่างภาพที่มีหน้าที่ถ่ายภาพข่าวเป็นหลัก และเขียนข่าวด้วยเป็นบางครั้ง
3. ช่างภาพที่มีหน้าที่ถ่ายภาพข่าวเป็นหลัก และเขียนข่าวด้วยเป็นประจำ

โดยช่างภาพทุกประเภทจะมีหน้าที่หลักอีกประการหนึ่งคือเขียนคำบรรยายภาพ(Caption) เพื่อรายงานข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นโดยสรุปว่า ใคร ทำอะไร เมื่อไร ที่ไหน ทำไม และอย่างไร หรือที่มักเรียกกันว่า5W+H

ความผูกพันกับศาสนา หมายถึง ความถี่ในการปฏิบัติกิจกรรมทางศาสนา โดยในการวิจัยครั้งนี้เน้นไปที่ผู้นับถือศาสนาพุทธ ซึ่งกำหนดกิจกรรมทางศาสนาพุทธไว้ว่าคือ การไปวัด การสวดมนต์ก่อนนอน (หรือเวลาอื่นๆ) การนั่งสมาธิ การอ่านหนังสือธรรมะ และการเปิดรับสื่อมวลชน ได้แก่ การดูโทรทัศน์ อ่านหนังสือพิมพ์หรือฟังวิทยุที่เกี่ยวข้องกับธรรมะหรือศาสนา ส่วนผู้นับถือศาสนาอื่นๆจะกำหนดและแยกประเภทกิจกรรมทางศาสนา ตามที่ผู้นั้นระบุไว้ในแบบสอบถาม

องค์กรหนังสือพิมพ์รายวัน หมายถึง องค์กรธุรกิจที่ทำหน้าที่ผลิตหนังสือพิมพ์จำหน่ายออกเป็นรายวันซึ่งมีสำนักงานอยู่ในเขตกรุงเทพมหานคร ได้แก่ ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด Bangkok Post The Nation กรุงเทพธุรกิจ ผู้จัดการรายวัน วัฏจักรรายวัน แนวหน้า บ้านเมือง ไทยโพสต์ มติชน และสยามรัฐ

ประเภทหนังสือพิมพ์ที่สังกัด หมายถึง การแบ่งประเภทของหนังสือพิมพ์ตามลักษณะการนำเสนอเนื้อหา ออกเป็น 3 ประเภท (บุญเลิศ ศุภดิลก,2527) ได้แก่

1. หนังสือพิมพ์ประเภทประชานิยม (Popular Newspaper) หนังสือพิมพ์ประเภทนี้มุ่งให้ความสำคัญกับข่าวสารประเภทเร้าอารมณ์ ตื่นเต้น เนื้อหาส่วนใหญ่ประกอบด้วยข่าว หรือบทความประเภทเบาสมอง (Soft News) หรือเนื้อหาที่ผู้อ่านได้รับความพอใจทันที (Immediate-Reward News) เช่น ข่าวอาชญากรรม ข่าวกีฬา ข่าวกีฬา ข่าวกีฬา เป็นต้น ในการวิจัยครั้งนี้คือ ไทยรัฐ เดลินิวส์ ข่าวสด

2. หนังสือพิมพ์รายวันประเภทคุณภาพ (Quality Newspaper) หรือหนังสือพิมพ์ประเภทข่าวแข็ง (Hard News) ที่เน้นการนำเสนอข่าวสารด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และปัญหาในหลาย ๆ ด้าน เนื้อหาส่วนใหญ่ประกอบด้วยข่าว และบทความประเภทหนักสมอง หรือผู้อ่านได้รับความพอใจช้า (Delayed-Reward News) ในการวิจัยครั้งนี้คือ Bangkok Post The Nation กรุงเทพธุรกิจรายวัน ผู้จัดการรายวัน และวิญจักรรายวัน

3. หนังสือพิมพ์กึ่งคุณภาพกึ่งประชานิยม (Semi-Quality and Semi-Popular Newspaper) เป็นหนังสือพิมพ์ที่มีลักษณะเนื้อหาผสมผสานกันระหว่างหนังสือพิมพ์รายวันประเภทคุณภาพ และหนังสือพิมพ์รายวันประเภทประชานิยม ในการวิจัยครั้งนี้คือ แนวหน้า บ้านเมือง สยามรัฐ ไทยโพสต์ และมติชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงสถานภาพและพื้นฐานทางวิชาชีพของช่างภาพในองค์กรหนังสือพิมพ์รายวันในปัจจุบัน
2. ทำให้ทราบถึงระดับจิตสำนึกทางวารสารศาสตร์ของช่างภาพ อันจะทำให้ทราบถึงมาตรฐานทางวิชาชีพของช่างภาพในปัจจุบัน ซึ่งผู้บริหารในองค์กรหนังสือพิมพ์ สามารถนำไปประกอบสำหรับการพิจารณาปรับปรุงคุณภาพ และอาจใช้เป็นเกณฑ์ในการคัดเลือกบุคลากรด้านนี้ได้ในอนาคต
3. ทำให้ทราบถึงแนวทางในการตัดสินใจปฏิบัติหน้าที่ของช่างภาพ โดยคำนึงถึงหลักจริยธรรมของนักหนังสือพิมพ์ อันจะทำให้ทราบถึงค่านิยมและหลักการที่บุคคลเหล่านี้ยึดถือปฏิบัติ ซึ่งอาจเป็นประโยชน์ต่อบรรณาธิการภาพ และผู้มีหน้าที่คัดเลือกภาพข่าวได้
4. ทำให้ได้ข้อมูลที่จะเป็นประโยชน์เกี่ยวกับผู้ส่งสารในฐานะนายประตู่ข่าวสารในงานนิเทศศาสตร์
5. การค้นพบจากการศึกษาวิจัยครั้งนี้ อาจใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน สำหรับการศึกษาวิจัยผู้ส่งสารที่เป็นช่างภาพในงานสื่อมวลชนในครั้งต่อไป และอาจใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการเรียนการสอนวิชาการถ่ายภาพวารสารศาสตร์ในสถาบันการศึกษาให้เป็นสาขาวิชาเฉพาะด้านขึ้นมา เพื่อผลิตช่างภาพวารสารศาสตร์ที่เชี่ยวชาญเฉพาะด้านในอนาคต